

Tôi ch phát hi n s khác bi t gi a B c K và Nam k khi vào h c ti u h c.

Trong nh ng bu i nói chuy n v i b n bè, n u ng i nào nói chuy n gì có v khó tin và rào tr c đón sau cao h n c b c t ng Đông Bá Linh, tôi th ng hay nói gi u c t là h nói chuy n nh ng i B c K Hà N i. B y lâu nay tôi t ng đó ch là m t bình ph m vô b , th nh ng g n đây vài ng i email “phê bình xây d ng” là tôi không nên nói x u ng i B c th ng nh t vì không ph i ng i B c nào cũng nh th . Là ng i có tinh th n hoà gi i luôn có đ u óc c u ti n, th y sai thì nh n th c mình đúng ngay l p t c đ s a đ i, tôi hoàn toàn đ ng ý không ph i t t c ng i B c nào cũng v h u v v n; th nh ng s th t là ph n đông tính tình ng i B c gi ng nhau. M quy n t đ i n Vi t Nam c a hai tác gi Nguy n Tài Đ c và Nguy n Tài Tình (hai ng i này đ u là bà con ru t th t c a tôi) tra kh o ch “khách sáo”, l i gi i thích s là: m t ng i sinh tru ng hay có máu m liên h tr c thu c i mi n B c. Tr c khi đ c gi c l c ph n đ i cho tôi lên đ n đ u đài là tôi nói x u ng i B c, tôi xin kh ng đ nh r t t t ng tôi không ph i là đ i p viên n m vùng quê em mi n Tây Ninh trả tr n vào hàng ngũ ng i mi n B c làm m t thám: tôi cũng là ng i mi n B c. B m tôi sinh i làng Bách C c, huy n V B n, t nh Nam Đ nh. Tuy r ng tôi sinh tr ng trong Sài Gòn i nhà th ng Đ c Chính đ ng Cao Th ng, đ i di n r p Đ i Đ ng g n ch Bàn C , cái văn hóa giáo d c tôi th m nhu n là t b m tôi ng i mi n B c, hoàn toàn không có m t chút pha loãng hay nh h ng m t tí nào c a ng i mi n Nam. Th t s là văn hóa mi n B c ghi kh c quá sâu đ m trong tôi đ n n i khi tôi v a m i lên lên ba tu i, b m tôi đã t n r t nhi u ti n cho tôi vào tr ng h c s a gi ng đ tôi nói “l y cái ch i”ch không ph i “n y cái ch i”, “lái xe” thay vì “nái xe”.

H n ch ch ti p xúc v i ng i trong gia đình nên hành đ ng và c x c a tôi nh ng i mi n B c t lúc bé, tôi ch phát hi n s khác bi t gi a B c K và Nam k khi vào h c ti u h c. Tr c khi đi h c, b tôi đã d y tôi t p đ c i nhà, l i d y đánh v n c a b tôi khác v i i tr ng cô giáo ng i mi n Nam d y. Ch ng h n nh ch “tam”, b tôi d y đ c là “te^-a-ta-em-tam”, trong khi cô giáo d y : “a-em-am, t -am-tam”. Ch “đàn”, b tôi đ c là “đê-a-đa-en-đan-huy n-đàn”, trong khi cô giáo d y “a-en-an-huy n-àn, đ -àn-đàn”. Ban đ u tôi h i ng ng n m t tí nh ng khám phá ra ngay là tuy khác l i đánh v n, ch đ c cu i cùng cũng gi ng nhau. Có m t l n khi cãi nhau, tôi nói v i ng i b n là:

“Đ m t d y”

. Nó đ ng th n m t ra, h i tôi m t d y là m t gì, tôi cũng không bi t làm sao mà gi i thích đ c cho nó hi u nên cu c cãi c ch m đ t. Làm sao cãi c khi hai bên không hi u nhau? R i có nh ng lúc đám b n Nam K ch c tôi, hát:

“B c K ăn cá rô cây, Ăn nh m l u đ n ch t cha B c K ”,

thì tôi bi t ch c là tôi không ph i là ng i Nam.

Tôi k chuy n vòng vo tam qu c nh th đ xác đ nh chính tôi cũng là B c k , do đó n u có ch trích ng i B c thì tôi là ng i tay trong, có đ y đ th m quy n và kinh nghi m đ phân tích và phê bình.

N c Vi t Nam c u t o b ng ba mi n, B c Trung Nam. Vì l ch s và đ a th , cách phát âm và cá tính c a ng i ba mi n khác nhau. Ng i Vi t b t đ u t mi n B c r i đi đ n vào mi n Trung và mi n Nam. Các vua nhà Tr n thôn tính n c Chiêm Thành t Qu ng Bình đ n Phú Yên vào th k th M i L m, và vua Quang Trung Nguy n Hu x m chi m mi n Nam c a ng i Khmer vào th k M i B y. Ng i i mi n Trung do đó phát âm ti ng Vi t v i âm hoà l n c a ng i Chiêm Thành, và ng i mi n Nam phát âm ti ng Vi t hoà l n v i âm ti ng Khmer. C ng thêm nh h ng văn hóa, cá tính c a ng i mi n Trung và Nam có đ c thù rõ r t so v i ng i mi n B c.

Ng i mi n B c nh h ng sâu đ m c a đ o giáo Kh ng T , vua ra vua , tôi ra tôi, k sĩ là k sĩ. L là m t đ c tính quan tr ng trong năm đ c tính nhân, nghĩa, l , trí, tín. H n nghìn năm b ng i T u đô h sáng nào cũng ăn đ
im-sâm

làm ng i mi n B c ngao ngán luôn mang ý t ng n i đ y đánh đ u i ng i Trung Hoa dành l i đ c l p đ có c h i ăn l i đ c bát ph . Ng i mi n Nam nh h ng Ph t Giáo, c a n n văn minh Khmer, ru ng lúa phì nhiêu vì n m trong đ ng b ng sông C u Long, th c ăn đ y đ y v i tôm cá, lúa g o nên dân tình phè ph n. Cá tính c a ng i mi n B c do đó khác h n ng i mi n Nam: Ng i mi n B c ti t ki m, c n cù, siêng năng, khoe khoang, tài gi i, khéo ăn nói, khách sáo, trong khi ng i mi n Nam hi n t , ch t phác, thành th t, đ n gi n, tho i mái trong đ i s ng, suy nghĩ, th ng th n có sao nói v y.

Tôi l y v ng i Nam, có b n c ng i Nam l n ng i B c nên am t ng c hai n n văn hóa. Tr c 75 khi t ngoài B c di c vào Nam, chúng tôi không g i ba má là b m mà g i là Th y U thì đ bi t là tôi h p th n n văn hóa B c K m c th ng th a đ n ch ng nào. Ng i B c lúc nào cũng l ch s , khi nói chuy n v i b n c a ng i thân trong gia đình vai v nh h n mình thì luôn luôn h danh x ng mình b ng ng i th p h n. Tôi còn nh khi còn h c ti u h c, m t c u bé đ n nhà r tôi đi h c chung. Lúc y tôi đang t m, b tôi ng i trong nhà m i nói v i c u bé:

-Em còn đang t m, anh vào nhà ng i ch i m t ch c đ i em nó xong thì s ra đi v i anh.

□

Th ng nh ng i Nam m t non cho t, ch m i có m i tu i th y ông già râu tóc b c ph ng i trên gh sa-lông g i mình là anh nên s v i đái ra c qu n không dám đ ng đ i tôi, b ù ch y m t.

Sä khách sáo vä lä nghi không phäi mät säm mät chiäu mät ngäi cä thä thu hoäch đäc. Nó giäng nhä bí quyät kiäm hiäp huyän bí Täch Tä Kiäm Phä trong Läc Mäch Thän Kiäm phäi tu luyän trên núi Bäo Long ba mäi năm mäi trä nên cao thä vĩ lâm. Bä mä đäy ngày đêm hät năm này sang năm khác, bä chäi te tua

“Đäy con nhä nä cä lá khoai!”, “Cái thäng täi nhä đêm, đäy nhä đät!”, “Nói con nhä nói van nói läy!”

thä mäi trä nên điều luyän trong viäc khách sáo.

Mät lä nä lä cä nhà näu xôi chè, sau khi cúng kiäng và gia đình đã ăn xong, mä tôi säi xôi và chè ra hai bát nhä –xôi chè vä nä còn rät nhiäu ä trong näi- và bäo anh tôi, lúc bäy giä khoäng chäng sáu tuäi, mang sang biäu nhà bà Bác ä xóm kä bên.

Anh tôi khä nä bäng hai bát xôi chè sang nhà bà Bác và trä vä nhà mäi iä phút sau väi bä mät täi räi, báo cáo väi bä tôi là sä mäng đã hoàn thành:

-Thäa Thäy con đã mang chè sang biäu Bác.

-Con giäi iä m. Bác có nhà không con?

-Vâng, Bác có nhà. Bác ăn chè ngay vì Bác nói Bác đang đói bäng.

-Thä Bác có nói gì không?

-Bác bäo vä nói väi U là U näu chè ngon, và đä män Thäy U.

-Con mang sang cho Bác, có nói gì väi Bác không?

-Đä, con nói väi Bácä là nhà cháu ăn thäa mang sang biäu Bác...

□

Bä tôi nghe đän đây thì näi ngay lên mät cän nhäi máu cä tim:

-äi giäi iä cái thäng chät tät! Ai bäo con läi nói thä? Cái thäng täi nhä đêm, đäy nhä đät!

□

Bä tôi giän đä vì quá hiän nhän là anh tôi trình đä khách sáo vä nä còn quá sä đäng, thäy sao nói väy ngäi äi. Nhäng nhän thäc ra läi này không phäi là läi cäa anh tôi mà là läi chính mình

Khách sáo...B c K ...

Tác Giả: Nguy n Tài Ng c
Chúa Nhật, 12 Tháng 6 Năm 2011 06:33

ch a r n luy n chín ch n cho con nên b tôi ph i dành ra vài phút thì gi hu n luy n anh tôi l i cho th u đáo n n văn hóa B c K :

-B n sau con không nên nói nh th . Khi mang bi u cho Bà hay b t c ai, con ph i nói là U cháu tr c khi n u món này c th ng tr c đó ch nghĩ đ n Bác. Đêm qua U cháu tr c khi n u đã tr n tr c c đêm vì c hình dung là Bác ăn bát chè s th y ngon m ng vì U cháu n u ch quy t ý dành riêng cho Bác....

Khách sáo có nghĩa là có tính ch t xã giao, l ch s bên ngoài, không th t lòng. Vì v y mà tuy r ng gia đình nghèo r t m ng t i, các con đ a nào cũng đ c b d n dò k l ng là ai cho gì cũng không l y, có đ i đ n đâu, đ n nhà ng i khác đ c m i ăn thì cũng ph i t ch i. Mang cái ch th t i cao nh v y nên ngày x a tôi ch thích đ n nhà b n ng i Nam vì n u ba má chúng nó m i ăn u ng, tôi không bao gi tr l i không; trong khi đó n u đ n nhà b n B c K , lúc nào cũng v y, ch a đ n mà tôi đã no tuy r ng trong b ng thì đ i meo khi đ c b m b n m i:

“Đ , cháu m i ăn ì nhà”

,
“Không cháu không u ng”.

Ch khách sáo bao hàm ý nghĩ không th t lòng nên nói chuy n v i ng i B c m t ng i lúc nào cũng nên đ cao c nh giác nh ngày x a lính Vi t Nam C ng Hòa đ ng gác sông B n H i vĩ tuy n th 17 vì không bi t đâu là h , đâu là th c. Ch có ng i B c uyên thâm có b ng Ti n Sĩ, Th c Sĩ, đ u óc m i thông su t đ đoán bi t lúc nào ng i B c nói th t, lúc nào ý c a h ng c l i 180 đ . M t cô b n v tôi ng i Nam l y ch ng ng i B c, nhà ì California, sang thăm m ch ng ì Ohio. Máy bay đ n khuya, sáng 7:30 bà m ch ng đã đ n gõ c a phòng h i d y ch a. Cô ta tr l i v n còn ngái ng . Bà m ch ng tr l i:

“Th thì con c ng t i p đ nh é, ch ng nào d y cũng đ c”

. Cô b n ng i Nam c a v tôi không có kinh nghi m chi n tr ng giao thi p v i ng i B c nên t ng bà y nói th t, ng luôn m t m ch cho đ n 11 gi . Trong th i gian này thì bà m ch ng đã n u đ i m tâm cho th ng con trai ăn sáng, r i b t đ u chu n b cho bu i ăn tr a. V nhà sau này anh ch ng k b bà m dũa thê th m là l y con v không có ý t , sáng không bi t d y s m lo đ i m tâm cho ch ng hay cho b m ch ng. Cô b n v tôi nói :

“Chính b nói mình c ng , mình nghe l i b ng t i p mà b l i ch i mình!”

V tôi là ng i mi n Nam, khi l y tôi đã h c xong đ i h c Văn Khoa ì Vi t Nam, đang h c đ ch ng đ i h c bên Paris, sang đây h c ti p đ i h c M nên đ u óc t ng đ i thông su t: ch trong vòng vài tháng đ u là nàng đã ti p th đ c l i nói chuy n vòng vo tam qu c c a ng i B c gia đình chúng tôi thay vì đ i vào th ng v n đ . M i l n nàng xu ng b p, ch c n nàng nói:

“Cái b p hôm nay sao b n quá”

là tôi t kh c hi u ý nàng nói ngay là

“Anh Ng c đi lau cái b p!”,

tôi ph i nhanh chân đi lau b p; hay hôm nào đi làm v nàng nói:

“Hôm nay sao Loan th y h i nh c đ u”,

là tôi hi u ngay ý nàng nói

“T i nay Loan không n u c m”

, tôi t đ ng chèo thuy n ra sông Đ ng Nai câu cá v chiêm ăn m t mình. Nói th nh ng không có nghĩa lúc nào tôi cũng hi u ý nàng. Có m t n đ ng trong phòng khách, nàng nói

“Nhà mình s n m u khác ch c đ p”

, tôi d ch nghĩa ngay là: “

Anh Ng c, s n nhà bên trong m u khác!

”. Phòng có nhi u đ n đầu, c c đ n đầu đi n a tôi cũng có kh năng s n i c căn nhà, th nh ng phòng khách nhà tôi kho ng khoát, tr n nhà cao hai t ng không cách gì tôi s n đ c ngo i tr m n th v i c u thang chuyên môn có th v i tu t t n trên cao đ s n tr n nhà. Kh o giá thì th nói s n i c bên trong nhà kho ng \$2,000 làm tôi b nh m y ngày li n vì n u tôi s n thì ch t n \$500 là cao l m. Lo l ng vài tu n m t ăn m t ng, t i s t cân vài pounds. Nàng h i lý do thì tôi thú th t tr i. Lúc y nàng m i cho tôi bi t là nàng không có ý mu n tôi s n i nhà, ch nói m t câu bâng qu v y thôi!

Khi mình nói chuy n có tính ch t bên ngoài không th t lòng thì t đi m đó đ n đi m nói chuy n phóng đ i tô m u Eastmancolor cũng không xa nhau là m y. đ i m này, ng i B c cũng b xa ng i mi n Nam, đ c bi t là ng i sinh s ng i mi n B c .

Tôi có m t ng i ch cùng cha khác m Nam Đ nh tên là ch Hi n. Sau khi b tôi đi c vào Nam thì kho ng năm 1960 m i liên l c th t b mi n B c c t đ t nên hai bên không bi t tin t c nhau. Đ n năm 1995 khi tôi v Sài Gòn l n đ u tiên, thăm m t gia đình h hàng xa V ũng T u, nh ng ng i này v n còn liên l c v i gia đình ng i ch tôi i ngoài B c nên h đ n tôi ra b u đ i n đ g i đ i n tho i ra Nam Đ nh đ nói chuy n v i ch y:

-Th a ch , em là Ng c, con th năm c a Th y U. U và c gia đình sang đ nh c bên M t năm 1975, hi n t c bình yên. Em là ng i đ u tiên trong gia đình v l i Sài Gòn thăm nhà. Lúc Th y U vào Nam thì em ch a sinh...

-Gi i i, Ng c đã v quê h ng đ y à.

Ch tôi khóc n c n r i nói ti p:

-Lúc em sinh i Sài Gòn ch có b t vì Th y U có biên th cho ch .

-Anh ch không b n thì vào Sài Gòn thăm em, em có m t tí quà bi u anh ch .

-Ch y u m, đi u ho 40 gi vào trong Nam ch r t là ng i. Em đã đi xa xôi v n dăm M v Vi t Nam mà sao em không đi n t ra B c thăm ch ?

R i Vi t Nam tháng 4 năm 1975, tr v Sài Gòn l n đ u tiên hai m i năm sau n i căn nhà cũ và nh ng đ ng ph quen thu c t ng sinh s ng mà tôi còn lo s không yên lòng, hu ng gì nói chuy n đi ra B c? Đã th ng i nhà h hàng tôi V ũng T u ai cũng m t lòng ngăn c n tôi không nên đi:

“Chú đi ra ngoài B c thì th nào h cũng th t chú. C p bóc nh u l m!”.

Vì th , dù r ng tôi r t c ao g p l i ng i ch cùng máu m t b tôi nh ng tôi không dám ra B c mà mu n ch y vào Nam đ ch em g p nhau.

-Em ng i ra B c...

-Thôi em nói chuy n v i anh L nhé.

Anh L là ch ng c a ch tôi, ch trao máy cho anh L :

-C u Ng c đã v Vi t Nam r i đ y à?

-Th a vâng.

-T ngày m n Nam đ c gi i phóng, anh ch đã t ng g p i Th y U và các em, th nh ng ch trong m t th i gian ng n cháu Vinh và Toàn t p k t vào Nam báo tin cho anh ch hay là Th y đã m t t năm 1970, còn U và các em đã đi đâu m t làm anh ch khóc c m y ngày đêm. Sau này bi t U và các em đ nh c M anh ch cũng m ng. Gi thì em đã v l i quê h ng, giòng máu m duy nh t c a Th y mà em l i không ra B c thăm anh ch ...

-Em s l m. Em nh t đ nh không đi.

-N u th thì anh và cháu Tu n đi xe ho vào thành ph đón c u ra đây. Nhà ta có chú Biên trong quân đ i, s ra đón c u nhà ga, c u không ph i s gì c .

Sau khi anh y nài n đ n bao nhiêu l n, cu i cùng tôi cũng xiêu lòng theo l i đ ngh , ch anh y và c u con trai vào Nam r i tháp tùng tôi ra B c.

Tôi xu ng nhà ga Nam Đ nh sau khi ng i trong chuy n t u ho kinh hoàng g n 44 gi , và đứng nh anh L nói, anh Biên, đ i gia đình v ch ng anh L ch Hi n cùng con , cháu , ch t, và bao nhiêu là ng i đã đ n đón v ch ng chúng tôi. T nhà ga đi b v nhà kho ng ch ng hai cây

s. Nhän thäy chúng tôi là ngäi i ngoäi quäc v, nhäng ngäi khác trong làng túa ra đi bä väi chúng tôi càng ngày càng đông, cho đän khi vä đän nhà thì tôi không còn biät ai là ai vì sängäi đäng vây quanh tôi đông vô sä k. Trong bao nhiêu tiäng xỉ xäm bàn tán vä tôi, tôi bäng nghe tiäng đäm thoäi rät rõ cäa hai đäa nhä nói chuyän đäng ngay kä bên tôi:

-Ai đäy?

Mät thäng bé ngäi i häi.

-Ông tao đäy. Ông tao Mä mäi v.

□

Chä cäa tôi năm nay 70 tuäi, đã có con iän cháu chät, nên tôi là vai ông väi nhäng đäa cháu chät này. Tôi nghĩ thäng bé đang nói là mät trong nhäng đäa cháu chät cäa chä y đang nói vä tôi.

-Thä ông mày nói tiäng gì?

-Ông tao đäy hä? Gäm, ông tao nói tiäng M, tiäng Tây, tiäng Täu... tiäng gì cũng đäc c.

□

Tôi nghe thäng bé nói mà trä mät nhìn xem mät mày nó ra nhä thä nào. Nó non choät, chä đä chäng bäy tuäi là cùng, chäa bao giä gäp tôi, tôi cũng chäa bao giä biät nó. Thä mà nó đã khoe xoén xoét ông cäa nó – là tôi- väi thäng bän nó là tôi nói đä thä tiäng!

Chä tôi mäng vô hän khi gäp iäi tôi. Hai bàn tay gäy guäc dä xäng cäa chä y cä bäu chät vào tay và vai cäa tôi trong khi näc mät chä khóc ròng.

-Thäy mät chä không đäc gäp Thäy nhäng bây giä gäp đäc em, xem nhä là chä cũng mãi nguyän räi. Em gäng Thäy nhä đäc...

Tuy mäng gäp iäi ngäi chä cùng cha khác mä, tôi vän còn mäi quan tâm trong lòng vä tình träng an ninh ä ngoài Bäc mà ngäi i thân trong Nam đã nói cho tôi biät. Có iä biät đäc näi lo sä cäa tôi, anh Lä xen vào:

-C u có th y là đây bình yên vô s làm gì có c p bóc ph i không? Ng i i trong Nam h nói
láo, hăm d a c u không mu n c u ra B c, c tình ngăn ch n tình ru t th t c a anh ch em
mình ch ngoài B c làm gì có c p bóc, c u th y không? T t c m i s đ u bình th n vô t .

Đêm hôm y ng trên gác nhà ch Hi n mà tôi tr c tr n ng không yên tuy r ng đã đ c anh
L tr n an ngoài B c không có chuy n c p bóc. Gi a đêm tôi xu ng d i nhà vì c n đi toilette.
Căn nhà này b c vào là phòng khách, dài kho ng b y th c , r i có m t gian tr ng kho ng
b n thu c không có nóc nhà nhìn th ng lên tr i ch tôi dùng làm nhà b p. Sau gian tr ng này là
m t gian nh toilette và ch đ t m. T phòng khách mu n đi toilette ph i m c a đi vào nhà
b p tr c. Ban đêm tr i t i đen nh m c không th y gì i phía tru c, tôi mò m m v n thành
thang gác xu ng l u r i ch m ch p ti n v c a h ng ra nhà b p. S so ng đ c m t c a, tôi
mò tay xu ng qu đ m, xoay đ y c a ra ngoài thì ti ng soong ch o kho ng d i cánh c a r t
đ vang m trong đêm t i, to còn h n bom nguyên t n Nagasaki . Tôi bàng hoàng, ch a
đoán bi t s gì đã x y ra thì cái đèn vàng héo h t trong nhà ai đã b t lên. Nhìn k l i tôi th y
anh L đang ng i gi ng k bên c a đã b t ng i d y và v i tay vào công-t c b t đèn lên vì
ti ng đ ng khua anh y d y. Qua ánh đèn, b y gi tôi m i bi t t i sao có ti ng soong ch o r t
đ : Nhà nghèo c a m ra sau nhà b p không có khóa nên anh L ban đêm s ăn tr m vào nhà
nên đ vài n i niêu soong ch o ngay d i b c c a. Ai m c a ra là n i s r t xu ng đ t, t o ra
m t h th ng báo đ ng ăn tr m c c k tinh vi không t n m t đ ng xu nào.

Nhà ch tôi nghèo, ch có gì đáng ăn c p mà anh tôi còn “g n” h th ng báo đ ng ăn tr m
soong ch o, th mà vào lúc ban ngày anh y nói v i tôi là ngoài B c không có c p, tôi c tho i
mái vô t ! Đúng là ch có ng i B c chúng tôi m i ba hoa chích chòe đ n th !

Cái t t v h u v v n c a ng i B c nó đã t n t i t c nghìn năm nay. L ch s Vi t Nam
chúng ta có nhi u b ng ch ng c th : Phù Đ ng Thiên V ng lên ba không bi t nói c i nh ng
khi có gi c Ân tràn xu ng thì v n vai thành ng i ba tr ng c i ng a đánh tan quân gi c, Lý
Thu ng Ki t gi cho ng i vào đ n th ngâm th bài Nam Qu c S n Hà Nam Đ C trong đêm
đ v n đông tinh th n binh sĩ đánh b i quân nhà T ng. M t thói quen hay t t x u th ng hay
khó thay đ i. Tr ng h p tôi cũng là thí d đ i n hình. Cho dù tôi có óc s a sai đ n đâu đ c i
ti n, có nh n th y ng i B c có nhi u khuy t đ m sai l m đ n đâu đ s a đ i, mà v tôi ng i
Nam c khen ng i B c phát âm chính xác, nói năng b t thi p l u loát thì ch c ch n đ n T t
Congo ng i B c chúng tôi s không bao gi có s
thay đ i!